

Kacper Kulczycki

Zadanie 121

Radon w powietrzu

Warszawa 2002

Wstęp

Celem doświadczenia jest zbadanie stężenia Radonu w powietrzu, metodą Markova, oraz znalezienie energii cząstek α produktów rozpadu radonu.

Teoria

$$I = \varepsilon \eta V (A \exp(-\lambda_A t) + B \exp(-\lambda_B t) + C \exp(-\lambda_C t)) \quad \text{wz.1}$$

$$C_A = \frac{A}{184} \quad \text{wz.2}$$

$$C_B = \frac{B - \frac{139 A}{184}}{1084} \quad \text{wz.3}$$

$$C_C = \frac{C - \frac{143 A}{184} - \frac{1060 \left(B - \frac{139 A}{184} \right)}{1084}}{275} \quad \text{wz.4}$$

$$C_A = \frac{7,3 \times 10^{-5} (N_1 - N_2)}{\varepsilon \eta V} \quad \text{wz.5}$$

gdzie:

I –intensywność promieniowania α w powietrzu

t - czas

ε -wydajność rejestracji α

η - efektywność zatrzymywania na filtrze

V – prędkość pompowania powietrza przez filtr

A,B,C – stałe proporcjonalności

$\lambda_A, \lambda_B, \lambda_C$, - stałe rozpadu odpowiednio dla $^{218}\text{Po} - 3,79 \times 10^{-3}$, $^{214}\text{Pb} - 4,31 \times 10^{-4}$, $^{214}\text{Bi} - 5,83 \times 10^{-4} \text{1/s}$

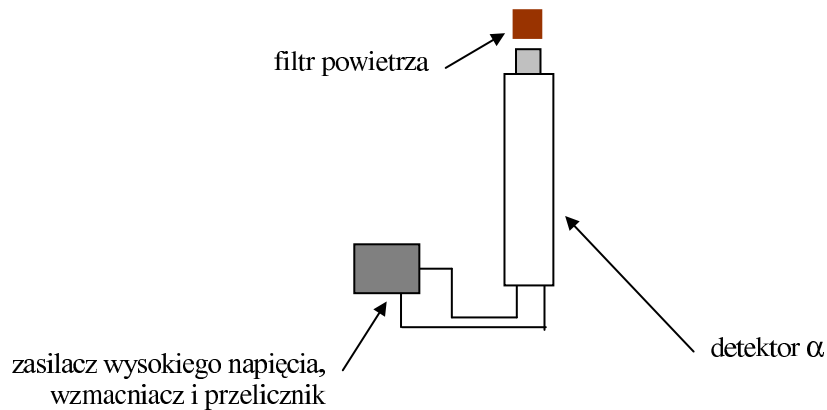
N_1, N_2 – kolejne ilości zliczeń w pomiarach metodą Markova dla czasów: pompowania 5 min, przerwy 1 min, pomiaru 3 min (N_1), przerwy 3 min i pomiaru 3 min (N_1).

Przebieg doświadczenia

Schemat układu pomiarowego przedstawiony jest na rysunku 1. Detektor scyntylacyjny składał się z kryształu ZnS (scyntylator) i fotopowielacza. Do pompowania powietrza przez filtr używany był odkurzacz.

W celu usprawnienia pracy pomiary wykonywalne były na dwóch układach.

Pierwsza część polegała na wyznaczeniu zmian intensywności promieniowania od czasu. Następnie stosując metodę Markova dla czasu: pompowania 5 min, przerwy 1 min, pomiaru 3 min, przerwy 3 min i pomiaru 3 min wyznaczone zostało stężenie C_A w powietrzu z pracowni, ciemnicy i podwórka.(Po uprzednim znalezieniu prędkości pompowania.)

rys.1 Schemat układu pomiarowego.

Wyniki i wnioski

Pomiary w obu układach dla stałego źródła, na wysokości „0”, w czasie 30 s, dały następujące wyniki aktywności:

układ I – $9,93 \pm 0,69$ Bq

układ II – $13,3 \pm 1,3$ Bq

Przyjmując za bazę pomiary w II pomiary w I należało przeskalować tak, że ich wartości były ok. 75 % wyników w II.

Wyniki pomiarów zależności intensywności promieniowania od czasu prezentuje wykres1.

W wyniku dopasowania zależności wz. 1 (ale bez uwzględniania czynnika $\epsilon\eta V$ – równy 1): dla zielonej krzywej (pomiary w I):

$A = 0,0031 \pm ?$ $B = -146800 \pm ?$ $C = 162219 \pm ?$	}	program nie był w stanie policzyć błędów, w poprzedzających krokach wynosiły odpowiednio: 54, 12500000, 15600000 – w ostatnim wyskoczyły prawdopodobnie poza zakres możliwości programu

przy $\chi^2 = 0,0145$

dla niebieskiej krzywej (pomiary w I):

$A = 3,92 \pm 0,66$

$B = 43 \pm 11$

$C = -45 \pm 12$

przy $\chi^2 = 0,0041$

dla czerwonej krzywej (pomiary w II):

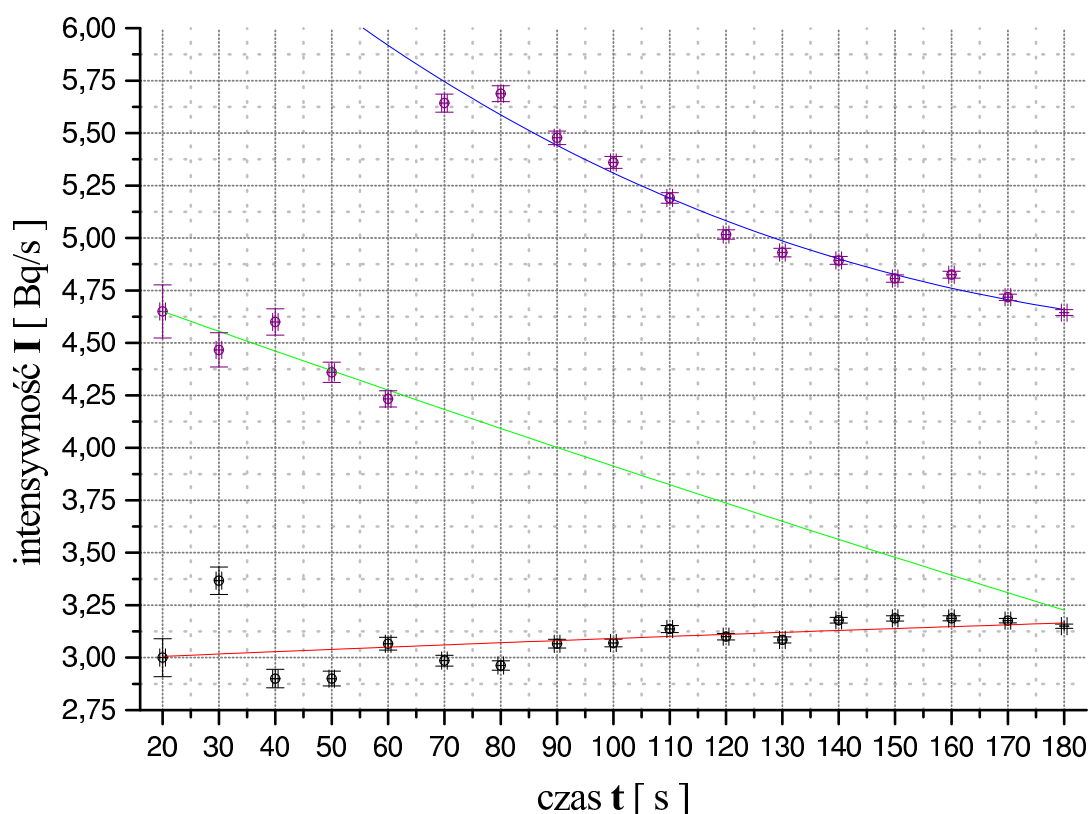
$A = 0,00007 \pm 6,14$

$B = 291000 \pm 26765000000$

$C = -246000 \pm 22650000000$

przy $\chi^2 = 0,0133$

Widać więc że zależności wz. 1 odpowiadająca teorii nie sprawdziła się w układzie pomiarowym. (Prawdopodobny problem z aparaturą).

wyk. 1 Wykres zależności zmian I(t). (Fioletowe – pomiary z układu I, czarne - z II.) Błędy oszacowane na podstawie niepewności pomiarów czasów $\pm 0,5$ s, i zliczeń ± 1 .
Do pomiarów z układu I dopasowane zostały 2 zależności !

Z wyników tych dostaje się następujące wartości stężeń:

„ zielone ”:

$$C_A = 0,000001685 \pm ? \text{ Bq/m}^3$$

$$C_B = -135 \pm ? \text{ Bq/m}^3$$

$$C_C = 1111 \pm ? \text{ Bq/m}^3$$

„ niebieskie ”:

$$C_A = 0,0213 \pm 0,0036 \text{ Bq/m}^3$$

$$C_B = 0,037 \pm 0,011 \text{ Bq/m}^3$$

$$C_C = -0,318 \pm 0,061 \text{ Bq/m}^3$$

„ czerwone ”:

$$C_A = 0,00000038 \pm 0,033 \text{ Bq/m}^3$$

$$C_B = 268 \pm 24700000 \text{ Bq/m}^3$$

$$C_C = -1929 \pm 126000000 \text{ Bq/m}^3$$

Widać że takie wyniki nie mają w ogóle sensu – ujemne stężenia i błędy tej wielkości wskazują na awarię aparatury.

Nie ma więc również, większego sensu dalsza analiza wyników pod kątem sprawdzenia przewidywań teoretycznych.

Metodą Markowa uzyskane były następujące wyniki (również dla czynnika $\epsilon\eta V = 1$, z uwzględnieniem pomiarów wykonanych przez zespół w zeszłym tygodniu)

dla pomiarów powietrza z pracowni (ukł. I, II, oraz z zesz. tyg.):
odrzucając przypadki odstające od reszty:

$$C_A = 0,00588 \pm 0,00010 \text{ Bq/m}^3$$

bez odrzucania:

$$C_A = 1,92445 \pm 0,00010 \text{ Bq/m}^3$$

dla pomiarów powietrza z ciemnicy (ukł. I oraz z zesz. tyg.):
odrzucając przypadki odstające od reszty:

$$C_A = 6,14745 \pm 0,00010 \text{ Bq/m}^3$$

bez odrzucania:

$$C_A = 4,11326 \pm 0,00010 \text{ Bq/m}^3$$

dla pomiarów powietrza z podwórka (ukł. II oraz z zesz. tyg.):

$$C_A = 0,00215 \pm 0,00010 \text{ Bq/m}^3$$

Te wyniki wydają się sensowniejsze ale ich poprawność ze względu na poprzednie wyniki ($I(t)$) wydaje się być wątpliwa.

Z kolei pomiar prędkości pompowania (jedyny wynik który można uznawać za poprawny):

$$\underline{\underline{V = 0,01688 \pm 0,00087 \text{ m}^3/\text{s}}}$$

czyli dla $\epsilon\eta V = 1$

$$\epsilon\eta = 59,2 \pm 3,1 \text{ s}^2$$

Maksymalny zasięg cząstek rejestrowanych przez układ II: $6,39 \pm 0,22 \text{ mg/cm}^2$ co odpowiada energii ok. 6,5 MeV.

Doświadczenie zakończyło się fiaskiem. Spowodowane to mogło być dużymi ruchami powietrza w pracowni lub awarią aparatury (ewentualnie złą metodą).

W pierwszym rzędzie należałoby sprawdzić aparaturę. I ewentualnie zastanowić się nad zmianą metody pomiarowej.